

MODULATIE

www.najk.nl

Discussiestuk 'Modulatie'

Afoming en ontkoppeling, verschuivingen van subsidies

© NAJK september 2004

Roelien Ruiter

INHOUD

VOORWOORD.....	1
INLEIDING.....	2
GLB.....	2
Agenda 2000.....	2
POP.....	3
Belangrijkste thema's POP.....	3
Regionale benadering.....	4
Strategie.....	4
MODULATIE.....	5
SAMENVATTEND.....	7
CONCEPTSTELLINGEN.....	9
CONCEPTSTANDPUNTEN.....	11
BIJLAGEN.....	13
Bijlage 1 - Tabel 2 - Doelen voor Nederlandse plattelandsontwikkeling Tabel 3 - Nationale investeringen voor de periode 2000-2006	
Bijlage 2 - Tabel 4 - Algemene POP tabel Nederland instrumenten	

VOORWOORD

Dit discussiestuk 'Modulatie' gaat over (Europese) steun aan de agrarische sector. Deze steun voor de land- en tuinbouw zal ingrijpend veranderen. Deze hervormingen, zoals ze worden genoemd, gaan vanaf 2006 officieel in werking. En om hierop goed te reageren en er tijdig op in te kunnen spelen, moet je je als jonge boer of tuinder verdiepen in deze echt ingrijpende veranderingen.

Wat betekenen die veranderingen voor jou en jouw bedrijf? Wat betekent het voor jou als ondernemer? Op welke manier moet jij je voorbereiden? En hoe zit het met jouw belangen? Op welke manier moet het NAJK straks, met welke standpunten, proberen invloed uit te oefenen op het voorgenomen beleid?

Veel informatie over het GLB (gemeenschappelijk landbouwbeleid), POP (plattelandsonwikkelingsplan), de voorstellen voor hervormingen en het beleid in Nederland en Europa, kun je vinden op internet, bijvoorbeeld via de website van LNV.

In oktober staat het Nota-Overleg Agenda 'Vitaal Platteland' gepland. Ook zullen de komende maanden, onder Nederlands voorzitterschap en op Europees niveau, de discussies over de nieuwe kaderverordening plattelandsonwikkeling worden gevoerd.

Rond de zomer 2005 wordt het Europese regelgevende kader bekend. Het is belangrijk om ook na de behandeling van dit discussiestuk de actualiteiten te blijven volgen.

Dit stuk is vastgesteld tijdens het NAJK-bestuur van september, tijdens het bestuur van november zullen de standpunten over 'modulatie' worden ingenomen.

Heb je nog vragen of opmerkingen over dit thema, aarzel dan niet om contact met ons op te nemen. Je kan bellen of mailen met Roelien Ruiter, rruiter@najk.nl

Aan dit stuk werkten mee:

Martin van Driel (LTO, Brussel)
Dirk Bruins
Ruud den Boer
Erik Smelt
Christian van Bommel
Paul Schram
Nico van de Waart
Joris Baecke
Roelien Ruiter

© NAJK 2004

INLEIDING

GLB

Het GLB (gemeenschappelijk landbouwbeleid), zo staat op de website van de Europese Unie, heeft tot doel de landbouwers een redelijke levensstandaard te bieden en de consumenten tegen eerlijke prijzen te voorzien van voedsel van goede kwaliteit.

Hoofdhema's bij dit beleid zijn: voedselveiligheid en het milieu(behoud) op het platteland.

De afspraken van het oorspronkelijke gemeenschappelijk landbouwbeleid zijn zo'n 50 jaar geleden voor het eerst gemaakt. De achtergronden van toen, gelden nu niet meer. In het begin werd de voedselproductie gesubsidieerd met het oog op de zelfvoorziening. De landbouwsteun gaat nu meer in de richting van rechtstreekse steun aan de agrariërs en wordt gezien als de beste manier om te zorgen voor boereninkomens, een veilige voeding en milieuvriendelijke productie. Er zijn geen boterbergen, melk- en wijnoverschotten meer. In 1988 ging nog 68% van de EU-begroting naar het GLB, nu is dat nog maar iets meer dan 40%.

Agenda 2000

Hoog op de lijst van deze agenda staan plattelandsontwikkeling en duurzame productie.

In 2003 is een belangrijke hervorming goedgekeurd om uitvoering te kunnen geven aan de beginselen van de Agenda 2000. In deze hervormingen, die de meest drastische zijn sinds eind jaren '50 van de vorige eeuw, worden productsubsidies *lager* ten gunste van *rechtstreekse* steun. Om in aanmerking te komen voor deze steun, moet worden voldaan aan regels op het gebied van milieu, dierenwelzijn, hygiëne en landschapsbehoud.

De laatste hervormingen moesten de EU ook klaarstomen voor de uitbreiding in mei 2004. Het aantal lidstaten is nu gestegen van 15 tot 25. Het aantal landbouwers is met de toetreding van de nieuwe lidstaten met 70% gestegen.

Bij hun toetreding kregen de nieuwe lidstaten toegang tot steun. Hiervoor werd een financieringspakket ter waarde van 5,8 miljard beschikbaar gemaakt.

POP

Om de veranderingen goed te kunnen begrijpen, moet je weten wat de plannen van dit moment zijn.

Het **Plattelandsontwikkelingsplan** Nederland (POP) laat zien welke kant Nederland op wil met haar ontwikkeling van het platteland voor de periode 2000 tot en met 2006.

Dit plan is opgesteld door het ministerie van LNV, de gezamenlijke provincies en in samenwerking met een aantal andere ministeries. Het POP komt voort uit de Europese Kaderverordening Plattelandsontwikkeling.

De Kadervorming Plattelandsontwikkeling schrijft voor dat op het passende niveau een Plattelandsontwikkelingsplan (POP) moet worden opgesteld. Hierin moet staan welke maatregelen en instrumenten (*welke modulatie in feite*) de betreffende lidstaat wil nemen, om aan de doelstellingen en voorwaarden die Europa stelt, te voldoen. Het huidige POP geeft tot 2006 aan welke plannen Nederland heeft voor de ontwikkeling van het platteland. Dit plan is in Brussel in 2000 door de Commissie goedgekeurd.

Belangrijkste thema's POP

Stedelijkheid en behoefte aan ruimte:

De agrarische sector is een van de grootste spelers op het platteland. 70% van het Nederlands grondgebied wordt gebruikt als agrarisch gebied. Maar er komt ook meer vraag naar rust, ruimte en recreatie en plek om te wonen en werken. Ook de sector zelf heeft behoefte aan meer grond. Binnen de landbouw is de melkveehouderij de sector met de meeste bedrijven, de tuinbouw

komt op de tweede plaats. In de zeekei-gebieden staat akkerbouw bovenaan en de intensieve veehouderij in het zuiden en oosten van het land.

Veel sectoren zitten al behoorlijk knel, zoals de glastuinbouw tussen de stedelijke gebieden.

Het platteland in Nederland is volop in beweging. Verstedelijking en ontwikkelingen in de land- en tuinbouw geven het platteland een ander gezicht. Daarom is de nieuwe strategie gebaseerd op 2 uitgangspunten:

- herstructurering van de agrarische sector, met het doel om de sector klaar te maken voor de toekomst;
- nieuwe impulsen voor het platteland, om het op die manier aantrekkelijker te maken voor de gebruikers.

In totaal zijn 6 hoofddoelen beschreven in het POP. Een uitgebreide tabel hiervan vind je in de bijlagen achter in dit stuk. Samengevat zijn die hoofddoelen:

- ontwikkeling van duurzame landbouw;
- verhogen van kwaliteit van natuur en landschap;
- omschakelen naar duurzaam waterbeheer;
- bevorderen van diversificatie van economische dragers;
- bevorderen van recreatie en toerisme;
- bevorderen van de leefbaarheid.

Deze punten betekenen volgens de beleidsmakers voor de toekomst van het platteland dat:

- de landbouw zich moet aanpassen aan maatschappelijke eisen en moet voldoen aan milieu-, natuur en landschappelijke randvoorwaarden. Herstructurering van sectoren is in sommige gevallen noodzakelijk om de duurzaamheid van de sector te garanderen;

- een hogere kwaliteit en kwantiteit van natuur en landschap;
- veranderingen van watersystemen, conservering en veiligheid.

Daarbij blijven economie en leefbaarheid belangrijke uitgangspunten.

Regionale benadering

Alle partijen moeten hun bijdrage leveren om de doelstellingen te halen. Plattelandsbeleid moet worden gemaakt samen met de bewoners van een bepaald gebied. Veel provincies hebben dan ook al gebiedscommissies in het leven geroepen. Kijk ook eens hoe dat in jouw eigen regio is gedaan.

Strategie

De belangrijkste punten die POP noemt in de strategie hier op een rij:

➤ Duurzame landbouw

- Beter evenwicht op de landbouwmarkten en verminderen van overschotten.
- Liberalisering van de wereldmarkt.
- Inspelen op verwachtingen van de klant.
- Evenwicht herstellen tussen landbouw en milieu. Schone productie en een ecologisch evenwicht.

Volgens POP moet de land- en tuinbouw een keuze maken over welke weg ze wil inslaan. Zo zal dat voor de één de keuze zijn voor schaalvergroting, de ander zal kiezen voor alternatieven en om een aanvullende bron van inkomsten te krijgen.

➤ **Verhogen van kwaliteit van landschap**
De ecologische hoofdstructuur (EHS) blijft staan als beleidsdoel. De kwaliteit van de natuur krijgt meer aandacht. In het kader van POP denkt men hierbij aan agrarisch natuurbeheer, toerisme en recreatie.

➤ Duurzaam waterbeheer

Gebiedsfuncties moeten worden afgestemd op het watersysteem. Er moet voldoende

zoet water beschikbaar zijn en ruimte voor waterberging.

➤ Diversificatie economische dragers

Op dit moment is 10% van de landbouwers al bezig met verbredende activiteiten. De vorm van verbreding moet in de toekomst worden afgestemd op de lokale (of regionale) behoefte.

➤ Bevorderen van recreatie en toerisme

Recreatie en toerisme worden gezien als aanvullende economische activiteiten in een bepaald gebied.

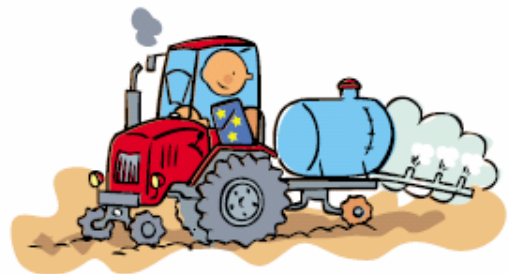
Ook hier moet worden geïnvesteerd in kwaliteit, bedrijfsvoering, professionalisering en de ontwikkeling van nieuwe producten.

➤ Leefbaarheid op het platteland

Met gebiedsgerichte plannen moet het platteland leefbaar en aantrekkelijk worden gehouden. Verbetering van voorzieningen en infrastructuur moeten ook een bijdrage leveren aan de kwaliteit van leven op het platteland.

Om deze doelstellingen te bereiken zijn er verschillende instrumenten bedacht. Dit zijn regelingen die zijn ingesteld en voldoen aan de eisen en wensen van Brussel.

Verder zijn er provinciale programma's en éénmalige projecten. Een overzicht van de instrumenten en gelden die hierbij horen, vind je in bijlage achterin in tabel 3 en 4.

MODULATIE

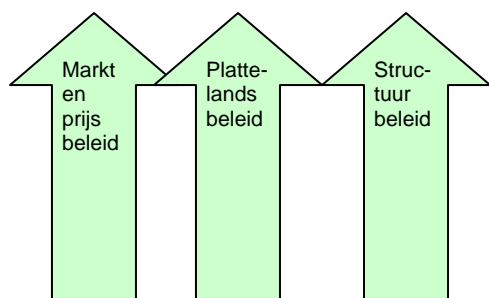
Het Europese landbouwbeleid is gestoeld op de drie pijlers:

- Markt- en Prijsbeleid
- Plattelandsbeleid
- Structuurbeleid

In het akkoord dat tijdens de *Europese Raad van Berlijn* (1999) is gesloten, is onder meer vastgesteld dat de landbouwhervorming gericht moet zijn op een *multifunctionele, duurzame, concurrerende* landbouw. Ook moet de landbouw in staat zijn het landschap en de natuur te behouden en voldoen aan de eisen van kwaliteit, voedselveiligheid en het welzijn van de dieren.

Modulatie is in feite het instrument om de inkomenssteun aan de boeren te verlagen.

In Europa gaat het hierbij om een bedrag van 1,2 miljard euro. Dit is met de voorstellen van de Eurocommissaris Fischler van de 1e naar de 2e pijler verschoven. Het is niet zozeer een daling van de inkomenssteun, maar wel een *herverdeling* van steun gebaseerd op teelt en/of historie (1e pijler) naar steun gebaseerd op een tegenprestatie (2e pijler).

De modulatie start in 2005 en bedraagt dan 3%, in 2006 is het 4%, in 2007 en verder is het 5%. Het wordt zowel over ontkoppelde als gekoppelde premies afgeroomd. Alhoewel Nederland pas in 2006 met ontkoppeling begint, wordt er volgend jaar al wel afgeroomd.

Voor sommigen zal dit een daling en voor anderen een stijging van de steun betekenen. Voor Nederland gaat het om een

een bedrag dat in 2007 oploopt tot zo'n 20 miljoen. Het is echter nog maar de vraag of na 2006 de 2e pijler daarmee hoger wordt dan nu het geval is. Door de toetreding van de nieuwe landen zal de totale pot verdeeld worden over meer landen en blijft er dus minder 'oud' geld over voor de oude lidstaten.

De commissie heeft de volgende punten voorgesteld:

- Ontkoppeling van de directe inkomenssteun van productie;
- Koppeling van directe inkomenssteun door het stellen van randvoorwaarden op het gebied van milieu, dierenwelzijn en voedselveiligheid aan de inkomens-toeslagen (*cross-compliance*);
- Aanzienlijk meer steun voor plattelandsontwikkeling, te financieren door een korting op de directe inkomenssteun van 3% per jaar (vanaf € 5.000,-);
- Invoering van bedrijfsaudits;
- Nieuwe maatregelen op het gebied van plattelandsontwikkeling ter verbetering van de kwaliteit van de productie, voedselveiligheid en dierenwelzijn.

Per 1 januari 2006 wordt voor veel producten (vlees, granen, maïs, zetmeel, oaien etc.) de (inkomens)steun geheel of gedeeltelijk ontkoppeld. Om te bepalen hoeveel steun er per bedrijf gegeven wordt, kijkt men naar de referentiejaar 2000-2001-2002. Als men in die periode een bedrijf gestart/overgenomen heeft, kijkt men naar het eerste jaar(jaren) van het bestaan van het bedrijf. Tenminste, als men in ieder geval voor 2003 steun ontving. Men kan eventueel extra steun ontvangen, indien men in een koopcontract (van bijv. land) de clause had opgenomen dat alle rechten met het land mee overgingen, of als men voor 28 september had geïnvesteerd in onroerend goed.

Deze uitvoeringsverordening van de E.U. houdt geen rekening met de positie van jonge boeren. Bedrijfsvergroting of starten na 28 september 2003 wordt niet meegenomen.

men in het bepalen van de hoeveelheid steun. Ook wordt er geen rekening gehouden met jongeren, die vlak voor of tijdens de referentieperiode een bedrijf hebben overgenomen en vandaag de dag een fors groter bedrijf hebben, dan in de referentieperiode. Juist die jonge bedrijven zijn in principe de bedrijven van de toekomst.

Door dit beleid dreigt er gevaar van achterstand ten opzichte van "geconsolideerde bedrijven", of bedrijven die in de afbouwfase zitten. Het NAJK heeft al geprotesteerd tegen dit beleid.

Verder is er op dit moment commotie ontstaan rondom de steunmaatregelen. De laatste verwickelingen hebben direct te maken met de eisen van de nitraatrichtlijnen en het POP.

Een groot deel van de subsidies die in POP kunnen worden uitgekeerd, mogen alleen maar worden uitgekeerd onder strenge voorwaarden. Nederland wil geen wijzigingen doorvoeren voor 2006. Mede hierom nam minister Veerman deze zomer het besluit om de steunmaatregelen voor jonge boeren in te trekken. Het NAJK ging hierover al in protest.

Vanaf 2007 ligt de discussie over de besteding, dus inclusief modulatie weer helemaal open. Maar het lijkt erop dat de EU aanstuurt op een brede invulling van de mogelijke bestedingen: dus landbouw (concurrentie), landbouw(duurzaamheid) en brede plattelandontwikkeling. Hierbij komen verplichte minimale bestedingen in iedere categorie.

NAJK teleurgesteld over uitblijven van steun voor jonge boeren

Minister Veerman van Landbouw is niet van plan om een verzoek bij de Europese Unie in te dienen om een aparte subsidieregeling voor jonge boeren onder te brengen in het Plattelandsontwikkelingsplan (POP). Dat heeft hij aan de Tweede Kamer meegedeeld.

Het Nederlands Agrarisch Jongeren Kontakt (NAJK) is erg kwaad over de opstelling van de minister. De organisatie meent dat de minister terug komt op eerder gemaakte afspraken en voelt zich niet serieus genomen door LNV.

Vorig jaar deed Veerman de belofte dat hij jonge boeren de eerste jaren na een bedrijfsovername zou willen steunen. Daartoe zou in navolging van enkele andere Europese lidstaten een speciale subsidiepot gevormd worden. Zowel de Nederlandse overheid als Brussel zou daarvoor een bijdrage van 10 miljoen euro leveren.

Als argument voor zijn opstelling voert Veerman aan dat de Europese Commissie het oordeel over het Nederlandse Plattelandsontwikkelingsplan in verband brengt met het Nederlandse mestbeleid. Zolang er nog geen duidelijkheid is over het Nederlandse derogatieverzoek, waarbij mestnormen tijdelijk worden versoepeld, wil de minister geen extra subsidieprogramma voor jonge ondernemers indienen. Veerman is van mening dat er ook andere mogelijkheden zijn om startende boeren te steunen.

Het NAJK is erg teleurgesteld over de opstelling van Veerman. Volgens de organisatie laat LNV Europees geld liggen. Men verwijst daarbij naar uitspraken van eurocommissaris Fischler. De beheerder van de landbouwportefeuille in de Europese Commissie zei onlangs dat alle jonge boeren in Europa steun verdienen tijdens de eerste zware jaren na bedrijfsovername.

NAJK / Reformatorisch Dagblad, 17/08/04

SAMENVATTEND

Er gaat dus veel veranderen de komende jaren, van productiesteun gaan we in de richting van inkomenssteun. Het is belangrijk om uit te zoeken wat dit in de praktijk voor jouw bedrijf of voor jouw toekomst zal betekenen. In hoeverre ben je afhankelijk van de steun? In hoeverre kun je voldoen aan de randvoorwaarden die worden gesteld. Zijn er mogelijkheden om je bedrijf aan te passen zodat je wel aan de voorwaarden kunt voldoen?

Hoe zien de plannen voor de plattelandsontwikkeling in jouw eigen regio eruit?

Kortom: genoeg vragen waar je je in kunt verdiepen en bij de behandeling van dit stuk kun je die regionale of provinciale plannen misschien ook betrekken.

We wensen jullie pittige discussies en we hopen dat we met de uitkomsten binnenkort aan de slag kunnen.

Roelien Ruiters
Regisseur belangenbehartiging NAJK
rruiter@najak.nl

CONCEPTSTELLINGEN

- Agrariërs moeten zich veel meer dan tot nu toe verdiepen in de mogelijkheden van verbredende activiteiten.
- Agrariërs moeten veel meer dan tot nu toe het geval is, en ook in een veel vroeger stadium betrokken worden bij de invulling van POP.
- Agrariërs moeten meer voorlichting krijgen over de veranderingen die modulatie met zich meebrengt.
- Modulatie is de ondergang voor agrarisch Nederland.
- Voor versterking platteland is het belangrijk dat modulatiegelden naar recreatie en toerisme gaan.
- De inzet van het NAJK moet zijn: actief kijken naar buurlanden en er voor zorgen dat we er met een concurrentievoordeel t.o.v. ten minste Frankrijk en Duitsland vanaf komen.
- Het is geen probleem voor de Nederlandse boer dat er gekort wordt op premies en subsidies, zolang die korting maar niet meer is dan bij de buitenlandse concurrenten.
- Subsidie richting boeren d.m.v. een cross compliance is een goede manier om de agrarische sector in de richting te duwen van duurzamer, dier- en milieuvriendelijker produceren.
- Modulatiegelden richting agrariër zijn beter te verantwoorden richting belastingbetaler en zal veel minder gevoelig liggen in de WTO-onderhandelingen.

CONCEPTSTANDPUNTEN

- De toekomst van een beperkte groep agrarische bedrijven ligt in verbredende activiteiten.
- Jonge startende bedrijven moeten juist in aanmerking komen voor inkomenssteun, ongeacht de referentieperiode!
- Jonge startende boeren moeten recht hebben op extra toeslagrechten.
- Modulatiegelden moet gebruikt worden voor agrarische doeleinden.
- Verdeling van modulatiegelden moet gebaseerd zijn op *flatrate**.
- Er moet een standaard Europese regeling komen voor bedrijfsovername bij jonge boeren.
- Elk Europese jonge boer/boerin moet een standaard bedrag ontvangen voor bedrijfsovername.

* *Flatrate: betekent een vast bedrag per hectare voor alle landbouwhectares in een land.*

BIJLAGEN

- Bijlage 1 - Tabel 2 - Doelen voor Nederlandse plattelandsontwikkeling
- Tabel 3 - Nationale investeringen voor de periode 2000-2006
- Bijlage 2 - Tabel 4 - Algemene POP tabel Nederland instrumenten

Zie ook <http://www.minInv.nl/thema/groen/Ruimte/pop/intrtgrp03.pdf>

Tabel 2. Doelen voor de Nederlandse plattelands- ontwikkeling	Gewenste situaties	Doelen
	<ul style="list-style-type: none"> • door herstructurering is er een situatie ontstaan waarbinnen de landbouw duurzaam produceert en voldoet aan milieu-, natuur en landschappelijke en maatschappelijke randvoorwaarden • de landbouw heeft nieuwe teelten en producten ontwikkeld en de toegevoegde waarde van de producten vergroot • de landbouwsector heeft nieuwe afzetmogelijkheden ontwikkeld • er is sprake van optimale samenwerking in de keten • de landbouw is duurzaam beschermd tegen extreme situaties • er heeft een sanering plaatsgevonden van niet-toekomstgerichte bedrijven en risicobedrijven t.a.v. toekomstgerichte bedrijven • er heeft een sanering plaatsgevonden van bedrijven die niet duurzaam kunnen produceren of op een niet-duurzame locatie produceren • (brongerichte) milieumaatregelen zijn doorgevoerd en functioneren optimaal <p>regiospecifiek:</p> <ul style="list-style-type: none"> • de landbouw houdt optimaal rekening met regiospecifieke kenmerken 	<p>Ontwikkelen van een duurzame landbouw</p>
	<ul style="list-style-type: none"> • natuur- en landschapswaarden zijn veiliggesteld • er is een situatie ontstaan, waarbinnen de landbouw duurzaam produceert en voldoet aan milieu-, natuur en landschappelijke en maatschappelijke randvoorwaarde • de landbouw draag actief bij aan de kwaliteit van het landelijk gebied • de Ecologische Hoofdstructuur is gerealiseerd • de kwaliteit van de natuur in de EHS is verbeterd • er heeft een sanering plaatsgevonden van situaties die de kwaliteit van natuur, bossen en landschappelijke waarde aantasten • de effecten van milieubelasting in natuurterreinen en bossen zijn gereduceerd • ook buiten de EHS zijn natuur- en landschapswaarden ontwikkeld • het Nationaal Landschapspatroon is gerealiseerd • er zijn multifunctionele bossen met een economisch duurzaam bosbeheer en bossen met een verhoogde natuurwaarde gerealiseerd • omvang en kwaliteit van het bosareaal is vergroot • aaneengesloten, meer natuurlijk beheerde, goed ontsloten bossen met capaciteit voor waterbergingen hebben zich ontwikkeld 	<p>Verhogen van de kwaliteit van natuur en landschap</p>

Samenvatting POP

Bijlage 1 - vervolg tabel 2

<ul style="list-style-type: none"> • watersystemen zijn hersteld en gericht op waterconservering en -veiligheid • het waterbeheer wordt gekenmerkt door een integrale aanpak • er heeft een sanering plaatsgevonden van situaties (bijv. riool-overstorten), die de waterkwaliteit en kwantiteit aantasten regiospecifiek • de tendens tot bodemdaling is zoveel mogelijk stopgezet door aangepast waterbeheer 	<p>Omschakelen naar duurzaam waterbeheer</p>
<ul style="list-style-type: none"> • er is een economisch draagkrachtig platteland ontstaan met voldoende werkgelegenheid • mogelijkheden tot verbreding van de plattelandseconomie zijn optimaal ingevuld • mogelijkheden voor ontwikkeling van recreatie en toerisme zijn optimaal benut • recreatief medegebruik van het platteland is ontwikkeld • optimale afstemming van de overgang stad - platteland en overige ruimtegebruikers • sanering van functies die niet in het landelijk gebied passen heeft plaatsgevonden • er heeft een sociaal verantwoorde uitstroom van agrariërs plaatsgevonden • er is een duurzaam evenwicht ontstaan tussen milieu en economie 	<p>Bevorderen diversificatie economische dragers</p>
<ul style="list-style-type: none"> • mogelijkheden voor ontwikkeling van recreatie en toerisme zijn optimaal benut • recreatief medegebruik van het platteland is ontwikkeld 	<p>Bevorderen van recreatie en toerisme</p>
<ul style="list-style-type: none"> • er is een leefbaar platteland ontstaan met voldoende sociale cohesie, een adequaat voorzieningsniveau en een goede bereikbaarheid • het platteland heeft haar culturele identiteit behouden • de verkeersveiligheid is vergroot 	<p>Bevorderen van leefbaarheid</p>

Tabel 3

Tabel 3
Nationale
investerings in de
landbouw voor de
periode 2000-2006
(rijk, provincies,
gemeenten
waterschappen)

Doelen	overheidsinvesteringen in miljoen euro	%
Duurzame landbouw (herstructurering)	1.170	24
Kwaliteit van natuur en landschap	1.570	32
Water	1.420	29
Diversificatie economische dragers	225	5
Recreatie en toerisme	320	6
Leefbaarheid	180	4
Totaal	4.885	100

Operationele doelen, indicatoren en streefwaarden zullen nog worden op-/bijgesteld als onderdeel van de nog vast te stellen monitoring- en evaluatiesystematiek.

Bijlage I, tabel operationele doelen

Operationele doelen	Instrumenten	resultaatindicatoren
Bevorderen duurzame landbouw		
<ul style="list-style-type: none"> • het stimuleren van de verbetering van de structuur en van het innovatieve vermogen van primaire bedrijven en overige bedrijven in de agrarische sector op het vlak van teelt, productie en afzet • het stimuleren van de omschakeling naar nieuwe teelten, oogstmethoden en agrificatie • het bevorderen van samenwerkingsverbanden om d.m.v. innovaties te komen tot kwaliteitsverbetering en nieuwe producten • het stimuleren van katenvorming c.b.v. verwerking en afzet van agrarische producten • het bevorderen van serviceverlening en samenwerkingsverbanden c.b.v. agrarische bedrijven. • het stimuleren van omschakeling naar biologische landbouw • het ontwikkelen van duurzame bedrijven d.m.v. reconstructie van sector en • scholing en begeleiding van ondernemers gericht op maatschappelijk geïntendeerd ondernemerschap 	<p>Rijksinstrumenten</p> <ul style="list-style-type: none"> o Stimuleringskader: Demonstratieprojecten o Regeling Stimuleren Biologische productiemethode o Structuurverbetering Glasuinbouw o Stimuleringsregeling Gebiedsgericht Beleid o Verwerving Staat o Landinrichtingswerken: <ul style="list-style-type: none"> - ontsluiting - bosaanleg - inrichting reservaten en natuurontwikkelingsgebieden - kardinaalwaardingswerken - inrichting recreatiegebieden - milieumaatregelen o Cursusonderwijs <p>Activiteiten uit het provinciaal programma</p> <ul style="list-style-type: none"> o Investerings in landbouwbedrijven o Verbetering van de verwerking en afzet van landbouwproducten o Hervorkaveling o De afzet van kwaliteitslandbouwproducten o opleiding 	<p>oppervlakte (ha) biologische landbouw per sector</p> <p>groei van de gemiddelde netto bedrijfsomvang</p> <p>Voor deze rijksinstrumenten (Landinrichtingswerken) geldt dat het resultaat afhankelijk is van de doelen van (regionale) plannen m.b.t. natuur, landbouw, reconstructie en degelijje.</p> <p>Mogelijke indicatoren zijn:</p> <p>aantal ha aantal boerderijverplaatsingen, aantal bedrijven, aantal ha, aantal productie-eenheden, aantal km verbeterde weg, aantal gerealiseerde kunstwerken, aantal ha grondwerk, aantal meter beplanting langs wegen en kavels, aantal ondernemers, km toegangsweg, aantal diervlakten dat verplaatst is, aantal gerealiseerde voorzieningen, aantal gebruikers ervan, aantal km ruit-, fiets- en wandelpad aantal overeenkomsten milieuanwijzing in het gebied.</p> <p>kennis van maatschappelijke wensen/been</p> <ul style="list-style-type: none"> - aantal bedrijven/zelfstandig voortgaande experimenten/bedrijven met vernieuwingen m.b.t. milieu en dierenwelzijn, - aantal ha, - aantallen biologisch gehouden dieren - aantal keurmerken, - aantal betrokken bedrijven per verband, - hoeveelheid (kg) product via samenwerkingverband - aantal verplaatste/betrokken bedrijven /ha/ ha huiskavel, - aantal km nieuwe infrastructuur bij voorkeurontwikkelingen, - gemiddelde huiskaveloppervlakte - aantal zelfstandig voortgaande experimenten, - kg product per productiekarren met keurmerk
het verhogen van de kwaliteit van natuur en landschap		
<ul style="list-style-type: none"> • het bevorderen van het beheer van natuur en landschap door agrarische bedrijven • het realiseren van een ecologische hoofdstructuur en ecologische verbindingzones 	<p>Rijksinstrumenten:</p> <ul style="list-style-type: none"> o Regeling Agrarisch Natuurbeheer en Landschap <ul style="list-style-type: none"> - Groene Hart en Waterland - probleemgebieden - algemeen 	<ul style="list-style-type: none"> - aantal ha afgesloten beschikkingen per doelpakket per provincie dat na 6 jaar definitief wordt toegankelijk (aan terugbetaling meer), - aantal ha waarvoor pakket natuurlijke landschaps is afgesloten, - aantal ha, km en objecten op landbouwgrond waarvoor landschapspakket is afgesloten - aantal ha, km en objecten waarvoor inrichtings-subsidie is verleend

Operationele doelen	Instrumenten	resultaatindicatoren
<ul style="list-style-type: none"> * realisatie Nationale Landschapspatroon * het bevorderen van duurzaam beheer en ontwikkeling van bosbouw * het bevorderen van onderhoud en kwaliteitsverbetering van ecologische stabiliteit van bossen * uitbreiding van oppervlakte bos op landbouwgronden * behoud en versterking van cultuurhistorische waarden in het landelijk gebied * Bevorderen van de milieukwaliteit voor dit voor de optimale ontwikkeling van natuur in bossen, in de ecologische hoofdstructuur en in agrarische gebieden 	<ul style="list-style-type: none"> o Regeling Natuurbeheer o Reg. Part. Terreinbeh.nat. org. -verwerving o verwerving Staat o Stimuleringsregeling gebiedsgericht beleid <p>Activiteiten uit het provinciaal programma:</p> <ul style="list-style-type: none"> o Overige bosbouwmaatregelen o Milieubehoud in samenhang met land- en bosbouw en landschapsbeheer en maat verbetering van het welzijn van dieren 	<ul style="list-style-type: none"> - aantal ha natuurterrein met inrichtingssubsidie, - aantal ha natuurterrein waarvoor palkekken afgesloten en na 6 jaar definitief toegankelijk, - aantal ha waarvoor subsidie voor functieverandering en totaal uitbetaald bedrag huidige aantal ha bos in Nederland, - aantal ha, waarvoor inrichtingssubsidie is verleend voor snelgroeiend of blijvend bos <p>resultaat afhankelijk van doel EHS (zie instrument 31, onderdeel van Programma Beheer) Ierland</p> <ul style="list-style-type: none"> - aantal ha bij EHS gevoegd, - aantal ha verbindingzone met EHS <ul style="list-style-type: none"> - aantal ha natu. natuur in rivierengebied, - aantal ha natu. natuur in zuidelijk doltgebied, - aantal ha nat-veerdroogde natuur, - aantal ha EHS op land met hoge mate van natuurlijkheid <p>P.M:</p> <ul style="list-style-type: none"> - aantal ha nieuw bos op agrarische bedrijven, - areaal (ha) bos waar vordroging is opgeheven, - aantal km beek teruggebracht in oorspronkelijke loop, - areaal herstelde bronnen, - areaal (ha) bos met nieuwe beheersplannen <ul style="list-style-type: none"> - aantal ha agrarisch natuur- en landschapsbeheer in samenwerkingsverband, - aantal betrokken agrarische bedrijven, - aandeel van bruto-inkomen agrarische bedrijven uit beheer natuur en landschap
bevorderen van duurzaam waterbeheer		
<ul style="list-style-type: none"> * herstellen van watersystemen gericht op het tegengaan van vordroging van natuur- en landbouwgebieden * het bevorderen v.d. aanwezigheid van zoetwatervoorraden voor de landbouw d.m.v. waterconservaring * herstellen van door hoogwater beschadigd agrarisch productiepotentieel en het treffen van preventieve voorzieningen d.m.v. waterberging in samenhang met landbouwgrond * het bevorderen van peilbeheer gericht op landbouw, milieu, natuur en landschap 	<p>Rijksinstrumenten:</p> <ul style="list-style-type: none"> o Regeling gebiedsgerichte bestrijding vordroging o Stimuleringsregeling gebiedsgericht Beleid o Landinrichtingswerken: o Waterbeheersing 	<p>Het resultaat van de inzet van deze regeling (Landinrichtingswerken) is sterk afhankelijk van de doelen in regionale plannen m.b.t. natuur, landschap, reconstructie en dergelijke</p> <p>Mogelijke indicatoren:</p> <ul style="list-style-type: none"> - hoeveelheid (m3) waterconservaring in een gebied, - hoeveelheid (m3) zoet water dat wordt vastgehouden, - kunstwerken t.b.v. waterpeilbeheer, - kunstwerken t.b.v. waterkwaliteitsbeheersing.